PARTICULARITĂŢILE GARANTĂRII DREPTULUI LA VIAŢA PRIVATĂ DIN PERSPECTIVA EXERCITĂRII ASISTENŢEI JURIDICE

Tatiana SCOBIOLA

CZU: 343.131.5:342.72/.73 scobiola97@mail.ru

The importance of the protection of private life not only in the personal domain of the person, but also extends to the professional domain, where secret information is decisive for the smooth running of the activity and ensuring a minimum degree of safety and trust. Social reality, the diversity of social relations, involves the interaction between people and situations that require the transmission of certain personal, confidential data regarding the intimate life of people of different categories of professionals. Exercising certain professions allows access to personal information, a circumstance that calls for trust in these professionals, namely that they will not divulge or communicate data to other people or to take care of the danger, being otherwise endangered and even harmed to the person's own life. The professional secrecy to which certain professional categories are kept, constitutes a guarantee of confidentiality, the person who needs to provide certain information feeling protected by the introduction of these obligations on the part of those who took note of personal data during the exercise of the profession.

Importanța protecției vieții private nu ține doar de domeniul personal al omului, ci se extinde și asupra domeniului profesional, unde informația secretă este decisivă pentru buna desfășurare a activității și asigurarea unui grad minim de siguranță și încredere.

Realitatea socială, diversitatea relaţiilor sociale implică interacţiunea dintre persoane şi situaţii care necesită transmiterea anumitor date cu caracter personal, confidenţiale, privitoare la viaţa intimă a persoanei diferitelor categorii de profesionişti.

Exercitarea anumitor profesii permite accesul la informaţii cu caracter personal, circumstanţă care reclamă încrederea în aceşti profesionişti, şi anume – că nu vor divulga, nu vor comunica altor persoane datele sau informaţiile pe care le deţin, altfel fiind pusă în pericol şi chiar prejudiciată viaţa privată a persoanei.

O deosebită importanță prezintă garantarea dreptului la viața privată în exercitarea asistenței juridice, în relația avocat-client, unde secretul personal se conjugă cu cel profesional.

Secretul profesional stă la temelia relaţiei de încredere dintre avocat şi client. Acesta îi interzice avocatului să divulge orice informaţie care i-a fost comunicată de client, constituind şi o garanţie fundamentală a libertăţii persoanei şi a bunei funcţionări a justiţiei.

Esenţa profesiei de avocat constă în confidenţialitatea dintre avocat şi clientul său. Fără siguranţa confidenţialităţii, este grav primejduită activitatea avocatului.

Obligația de a păstra secretul profesional privește orice aspect al cauzei care a fost încredințată profesionalistului acesta neputând fi degrevat de îndatorirea sa în nicio circumstanţă şi de către nicio persoană, cu excepţia cazurilor strict necesare pentru apărarea sa într-o procedură penală.

Iurie Mărgineanu și Lilian Osoian menționează în lucrarea lor că profesia de avocat este asimilată profesiei de medic: ea presupune același tratament plin de atenție și compasiune, abnegație și umanism, dar avocatul nu-și poate exercita funcțiile doar „din dragoste față de oameni”, activitatea lui este reglementată prin lege [1, p.12].

În lucrarea sa științifică autorul Iu.S. Pilipenko definește secretul avocatului ca starea accesului interzis la informaţie prin stabilirea regimului special. Regimul special al secretului profesional al avocatului, în concepția autorului citat, reprezintă ordinea specială a reglementării juridice care acționează în sfera acordării asistenţei juridice calificate şi îndreptată spre formarea şi protecţia imunităţii beneficiarului prin stabilirea interdicţiilor pentru acumularea şi divulgarea ilegală a oricărei informaţii care a devenit cunoscută apărătorului [2, p.53].

Prin însăși natura misiunii sale, avocatul este depozitarul secretului clientului său și este destinatarul comunicărilor de natură confidențială. Fără garantarea confidențialității încrederea nu poate exista. Prin urmare, secretul profesional este recunoscut ca fiind deopotrivă un drept și o îndatorire primordială și fundamentală a avocatului.

Păstrarea secretului profesional este o obligație absolută, nelimitată în timp, comportă restricția de a nu vorbi și posibilitatea de a nu răspunde și vizează orice aspect al cauzei penale care a fost încredințată avocatului.

Secretul profesional în exercitarea asistenței juridice se referă la toate informațiile și datele de orice tip, în orice formă și pe orice suport, comunicate avocatului de către client în scopul prestării serviciilor juridice și în legătură cu care clientul a solicitat păstrarea confidențialității, precum și orice documente întocmite de avocat, care cuprind sau se fundamentează pe informațiile sau datele furnizate de client în scopul acordării consilierii juridice și a căror confidențialitate a fost cerută de client.

Taina profesională în exercitarea asistenței juridice constă în dreptul de a nu răspunde întrebărilor formulate de alte persoane, indiferent de poziția din care formulează întrebările, și acest drept există atâta timp cât avocatul nu primește permisiunea de la clientul său pentru a comunica informațiile deținute în calitatea sa de avocat.

Menținerea în mod confidențial a informațiilor cunoscute în exercitarea asistenței juridice are la bază un interes social, un principiu fundamental, și anume – acela de a garanta dreptul la apărare. El se aplică exclusiv asupra informațiilor și documentelor ce provin de la client și pe care acesta le oferă avocatului în vederea acordării de către avocat a unei asistențe juridice calificate.

Art.55 din Legea nr.1260 din 19.07.2022 cu privire la avocatură consacră principiul secretului profesional, stipulând că: „Avocatul nu este în drept să divulge informaţiile confidenţiale ce i-au fost comunicate în timpul acordării asistenţei juridice, precum şi să transmită, fără acordul clientului, unor terţi documentele legate de exercitarea delegaţiei. Obligaţia de a păstra secretul profesional nu este limitată în timp”.

Toți avocații trebuie să respecte confidențialitatea afacerilor clienților săi și secretul profesional este unul dintre drepturile garantate de Convenția Europeană a Drepturilor Omului. În unele țări violarea secretului profesional constituie nu doar o eroare profesională, ci și o infracțiune penală. Din punct de vedere juridic, secretul profesional este inerent profesiei de avocat. Dacă clientul împuternicește avocatul să întocmească un document, avocatul trebuie să-l pună la curent că documentul este protejat de secretul profesional.

Jurisprudența Curții Europene pentru Drepturile Omului pe cauzele *Can v. Austria* [3] și *Campbell și Fiii v. Regatul Unit* (1984) [4] recunoaște dreptul persoanelor la o comunicare nestingherită cu avocatul lor între patru ochi. Prezența polițiștilor sau a altor persoane de pază în timpul consultațiilor nu permite realizarea deplină a acestui drept.

Încălcarea secretului profesional în exercitarea asistenței juridice prevede două situații diferite: prima situație în care avocatul încalcă el însuși obligația de păstrare a secretului profesional și divulgă informații cunoscute de la client despre viața lui privată; a doua situație când dreptul la viața privată în exercitarea asistenței juridice este prejudiciat de către autoritățile de stat.

În Republica Moldova, spre deosebire de România, secretul profesional al avocatului este abordat în legislație doar prin prisma aspectelor etico-morale, reglementările extrapenale existente sunt modeste, iar careva prevederi penale lipsesc. Această concluzie reiese din intrerpretarea prevederilor art.54 al Legii cu privire la avocatură, nr.1260 din 19.07.2002. Astfel, există unica prevedere generală inserată în lit.k) alin. (1) art.54, conform căreia avocatul este obligat să respecte normele Codului deontologic al avocatului şi prevederile statutului profesiei de avocat. Norma juridico-penală cu privire la încălcarea inviolabilității vieții personale, în conformitate cu art.177 Cod penal – culegerea ilegală sau răspândirea cu bună-ştiinţă a informaţiilor, ocrotite de lege, despre viața personală ce constituie secret personal sau familial al altei persoane fără consimţământul ei – nu oferă protecție corespunzătoare informației obținute, păstrate sau prelucrate în regimul secretului profesional, deoarece aceste date confidențiale sunt ocrotite în regimul secretului personal sau familial, care îi aparține deținătorului primar, pe când secretul profesional presupune că acesta este administrat de către deținătorul secund (specialistul care a obținut informații confidențiale în legătură cu exercitarea atribuțiilor sale profesionale) [5, p.45].

Necesitatea protecției juridico-penale a secretului profesional în normele de drept ale Republicii Moldova derivă din existența unui număr mare de profesii în care apare secretul ce urmează a fi protejat de normele juridice. Însă în realitate astfel de reglementări practic lipsesc, iar folosirea mijloacelor tehnice și a sistemelor informaționale în procesul de prelucrare, stocare și transmitere a datelor care constituie secret profesional, precum și lipsa reglementărilor normative ce ar asigura protecția acestor date, apariția unor profesii contemporane care ajută la apariția noilor forme de secrete profesionale, lipsa unei autorități special investite care ar asigura legiferarea în domeniul secretului profesional etc nu permit realizarea deplină a acestei protecții.

Confidenţialitatea informațiilor și datelor în raportul avocat-client este esenţială în asigurarea strategiei apărării, însă ceea ce are o importanță semnificativă este faptul că receptarea de către organele judiciare trebuie să fie garantată prin calitatea profesională a apărării, în vederea asigurării respectării legislației în vederea înfăptuirii actului de justiție.

Obligaţia avocatului cu privire la secretul profesional serveşte atât intereselor administrării justiţiei, cât şi intereselor clientului. În consecinţă, aceasta trebuie să beneficieze de o protecţie specială din partea statului. Mai mult, secretul profesional este considerat un instrument prin care se poate asigura accesul la justiţie şi menţinerea statului de drept. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat în mod repetat necesitatea respectării secretului profesional aşa cum se prevede în articolele 6 şi 8 din CEDO. Prin însăşi natura misiunii sale, avocatul este depozitarul secretelor clientului său şi destinatarul comunicărilor de natură confidenţială.

După cum se arată în jurisprudenţa CtEDO, dreptul fiecăruia la un proces echitabil depinde de „relaţia de încredere care există între avocat şi client. Subminarea secretului profesional poate reprezenta o încălcare a articolului 8 al Convenţiei Europene a Drepturilor Omului care protejează dreptul la respectarea vieţii private şi de familie. Articolul „permite o protecţie mai puternică a schimburilor de informaţii dintre avocaţi şi clienţii lor”. În acelaşi spirit, Curtea stabileşte că „acest lucru este justificat prin faptul că avocaţilor li se atribuie un rol fundamental într-o societate democratică, acela de a apăra părţile la litigiu. Cu toate acestea, este imposibil să ducă la îndeplinire această sarcină esenţială, dacă nu pot să garanteze celor pe care îi apără că schimburile lor de informaţii vor fi confidenţiale”.

În așa mod, luând în considerare dezideratul conform căruia îndatorirea specială de a păstra secretul profesional trebuie să fie conţinută în legislaţia naţională a statelor membre parte la Convenția Europeană, iar regulile naţionale privind secretul profesional trebuie să cuprindă şi pedepse corespunzătoare în caz de încălcare a lor, *de lege ferenda* propunem introducerea unui nou articol în Codul penal al Republicii Moldova, și anume: Divulgarea secretului profesional.

În vederea consolidării protecției secretului profesional de către avocați se propune reglementarea suplimentară prin clauze de confidențialitate care urmează a fi anexe obligatorii la contractul de prestare a serviciilor juridice sau să devină parte componentă a acestora.

În situația în care apărătorul obține anumite împuterniciri privind informațiile confidențiale comunicate, propunem indicarea acestora în textul clauzei, în următorul mod: obținerea, elaborarea, păstrarea, utilizarea informației, luarea măsurilor pentru asigurarea confidențialității acesteia etc.

În această ordine de idei, considerăm că legea penală trebuie să prevadă în mod explicit atât natura răspunderii, cât și sancțiunile care vor fi aplicate, fapt ce derivă din importanța semnificativă a datelor personale oferite avocaților, în cazul încălcării îndatoririlor și garanțiilor ce urmează a fi stabilite de lege.

Ținând cont de argumentele prezentate *supra,* propunem ca în Codul penal al Republicii Moldova să fie introdus art.177 „Încălcarea secretului profesional", cu următorul conținut:

(1) Orice operaţiune efectuată asupra datelor cu caracter personal, cu sau fără utilizarea de mijloace tehnice, comise prin colectarea, înregistrarea, stocarea sau modificarea, extragerea, utilizarea, divulgarea prin transmitere, diseminarea sau punerea la dispoziţie în orice alt mod, ştergerea sau distrugerea datelor confidenţiale care constituie secret profesional, se pedepseşte cu amendă în mărime de la 550 la 850 unităţi convenţionale sau cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcţii sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de 1 an, sau cu muncă neremunerată în folosul comunităţii de la 180 la 240 de ore, cu amendă, aplicată persoanei juridice, în mărime de la 2000 la 3000 unităţi convenţionale.

Pentru a-și executa obligațiile profesionale, avocatul are nevoie de încrederea persoanelor, mai ales a clientului său; or, acest serviciu juridic nu poate fi acolo unde nu este garantat secretul profesional. Avocatul își capătă această încredere doar dacă se dedică cazului pe care trebuie să-l rezolve și înțelege esența adevărată a păstrării secretului profesional.

Referințe:

1. MĂRGINEANU, Iu., OSOIAN, L. *Avocatura în Republica Moldova – o subtilă diplomație în dezvoltare, instituție juridică a societății civile cu viziune spre integrarea europeană*. Chișinău, 2003, p.12.
2. ПИЛИПЕНКО, Ю.С. *Адвокатская тайна: теория и практика реализации*. Москва, 2009. 56 с.
3. Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului în cauza *Can împotriva Austriei* din 17 septembrie 1985.
4. Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului în cauza *Campbell și Fii împotriva Regatului Unit* din 17 septembrie 1984.
5. GÎRLĂ, L., MOȚOC, C. Protecția juridico-penală a secretului profesional al avocatului. În: *Jurnalul juridic national*, p.45.

Recomandat
***Igor DOLEA,** dr. hab., prof. univ.*